

# כתובות יב

משה שווערד

## 1. שערים מצויינים בהלכה

דף יב. שאני הכא שהרי כנסה ראשון. פירשו התוס' ואדעתא דבעולה היא נשאת, ואע"ג דעדים מעידים שלא נבעלה, אינו סומך על זה מאחר שהיו נישואין, וסבר דלשכחה אומרים כן. ונראה להסכיר, דהעדים לא עמדו שם כדי לידע כבירור אם היה יחוד, שיהא נפ"מ לצורך בעל השני, דלא סלקא אדעתיהו שהוא ימות מיד ותהא בתולה לבעל השני, וקני"ל בשו"ע (יו"ד סי' א ס"ג) דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה, ובסברא זו משתמשים הפוסקים בכמה דברים.

## 2. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת כתובות פרק א הלכה ה

גמ' בראשונה גזרו שמד ביהודה שכן מסורת להם מאבותם שיהודה הרג את עשן דכתיב [בראשית מט ח] ידך בעורף אויביך והיו הולכין ומשעבדין בהן ואונסין את בנותיהן וגזרו שיהא איסטרטיוס בועל תחילה התקינו שיהא בעלה בא עליה עודה בבית אביה שמתוך שהיא יודעת שאימת בעלה עליה עוד היא נגררת מכל מקום אין סופה להיבעל מאיסטרטיוס אנוסה היא ואנוסה מותרת לביתה כהנות מה היו עושות מטמינות היו ויטמינו אף בנות ישראל קול יוצא ומלכותא שמעה ואילין ואילין מתערבבין ...

## 3. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף יב עמוד א

מתני' האוכל אצל חמיו כו' מפני שמתייחד עמה. [1] כלומר דרכן של בני יהודה היה לייחד החתן עם הכלה קודם שנכנסו לחופה כדי שיהא לבו גס בה שתאהב הכלה את החתן לפי שאין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי ואם ח"ו תבעל להגמון אחר כך תבעל לה באונס [2] א"נ כדי שימצאנה להגמון בעולה ויבטל גזרתו שגזר כל בתולה שנשאת ברביעי תבעל להגמון תחלה ומשום הכי היה מנהג ביהודה יותר משאר מקומות לפי שרוב גזרותיו ביהודה משום שיודע שממנו עתיד לצאת משיח שיושיע את ישראל וישפוט את הר עשן ... ה"ר יהונתן ז"ל:

## 4. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף ז/ב

אמר אב"י וביהודה שנו... וכתבו תלמידי רבינו יונה ז"ל וז"ל וביהודה שנו מפני שמתייחד עמה מפרש בירושלמי [פ"א ה"ה] שבשעה שבאו בני יעקב לקבורת אביהם בא עשו לערער על מקום הקבורה וקם יהודה והרגו ואח"כ כשגברה ידו של עשו גזרו על יהודה שכל בתולה שתנשא מהם תבעל לסרדיוט תחילה ומפני זה היה מנהגם שהיה מתייחד החתן עם ארוסתו בשעת האירוסין [1] וי"מ שלא היה בועל אותה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה אלא מתוך שהיה מחבק ומנשק אותה היתה חיבה יתירה ביניהם וכשהיה בא הסרדיוט לבעול אותה לא היתה נבעלת אלא באונס. [2] עוד נוכל לפרש שבשעת אירוסין היה בועל אותה והיו אומרים ברכת חתנים אלא שלא היו עושיין חופה מיד מפני הרואין כדי שלא יתפרסם הדבר פי' הסרדיוט פקיד העיר. מפי מורי נ"ר. ע"כ:

## 5. רש"י מסכת כתובות דף ט עמוד ב

מאי לאו דקטעיין טענת פתח פתוח מצאתי - דאע"ג דאין עדים בדבר זה ולא טענה מוכחת אלא עליה סמכינן דאמרינן אי לאו דקושטא הוא לא היה מפסיד סעודתו ואם היה שונאה מתחלה היה מגרשה ולא טרח בסעודת [1] נשואין ומיהו ביהודה לא מהימן שמא בעל בימי אירוסין ושכח או הערה בה מתוך חבתה ולא ידע ששיבר בתוליה.

## • בית יעקב מסכת כתובות דף יב עמוד א

בגמרא מקומות מקומות יש וכו'. ולכאורה קשה דמאי נ"מ בזה לענין דינא דודאי אין הפרש בין יהודא לגליל ובמקום שמיחדין אפילו בגליל א"י לטעון ובמקום שאין מיחדין אפ"י ביהודא יכול לטעון והדבר נראה לעינים מה עושיין

במקום הזה אם מיחדין או לאו דהא לא היו מיחדין רק שעה אחת קודם החופה וט"ב הוא תיכף אחר החופה ולמה לו להש"ס להביא הוכחה על דבר שנראה לעינים. ונראה דנ"מ הוא דהנה הא דאמרינן ביהודא דמתייחדין שעה אחת קודם כניסה לחופה לכאורה קשה כיון דהטעם דא"י לטעון ביהודא כתב רש"י בדף ט' ע"ב מחשש דשמא בעל ושכח או הערה בה ולא ידע ע"ש ובשעה אחת ודאי לא שייך שכח דא"כ לעולם יש לחוש שמא בתחילת הלילה הערה ולא ידע ובסוף הלילה בעל ולכך מצא פ"פ. ...

#### • בית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף יב עמוד א

אמר המאירי פירשו בגמרא שדרכן של בני יהודה ליחד החתן עם הכלה שעה אחת קודם שתכנס לחפה ולאו דוקא שעה אחת הסמוכה לכניסה אלא שעל כל פנים היו מיחדין אותם באי זו שעה קודם שתכנס לחפה הן בימים הסמוכים לאירוסין הן בימים הסמוכים לחפה הן בימים שבנתיים ומשתעשע עמה בקירוב בשר וכן שבא עליה אם רצה כדי שיהא לבו גס בה ותכנס אהבתו בלבה וכל זה מצד גזירות ואונסין ושמדים שהיו ביניהם על דרך מה שאמרו תבעל להגמון תחלה והיו מכוונים להכניס אהבת הארוס בלבה עד שאם חס ושלום תבעל לאחר שתבעל לו באונס גמור וכן שיצא עליה שם בעולה ויראת גזירתם אינה אלא בבתולה

#### 6. תוספות מסכת כתובות דף ט עמוד ב

מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח - וביהודה אע"ג דאיכא חזקה לא מהימן כדפי' בקונטרס [2] א"נ כיון דמתייחד עמה ודאי בא עליה דלא מוקי איניש אנפשיה ואע"ג דגבי יבמה אמרינן (יבמות דף קיא:) דעד ל' יום מוקי אנפשיה רוב פעמים לא מוקי אנפשיה אפי' שעה אחת דעל דעת כן מתייחד [עמה] ואיתרע חזקה.

#### 7. רבי עקיבא איגר מסכת כתובות דף יב עמוד א

שם כל שלא מושמש מבעלי ל' ע' פירש"י תמוה לי לפי"מ דסבר' עתה דבלא בירור אינו יכול לטעון א"כ המשמוש שלו אינו צריך לטובתה דבלא משמוש ג"כ א"י להפסידה והמשמוש רק בשבילו שיהי' בידו לטעון ע"י הבירור שלא איבד בידים וא"כ שפיר קתני וצ"ע.

#### 8. תוספות מסכת כתובות דף יב עמוד ב

בית דין של כהנים היו גובין כו' ולא מיחו בידם חכמים - אע"פ שלא כתב בלשון תוספת אלא ארבע מאות דחזו ליכי וקא ס"ד דלא תגבה דלא חזו ובלשון תוספת לא כתב [1] קא משמע לן דמנהג טוב מאד הוא וראוי להיות בכהונה ובמשפחות המיוחסות ושייך בהו למימר דחזו ליכי ואפי' לא כתב לה כתובה גובה ארבע מאות בתנאי ב"ד כמו בבנות ישראל מאתים דתקנה גמורה היא.

#### 9. חידושי הרשב"א מסכת כתובות דף יב עמוד א

מתני' ב"ד של כהנים היו גובין לכתולה ארבע מאות וזו ולא מיחו בידן חכמים. כלומר לא מיחו בידם אע"פ שגובין מן הסתם [2] ואע"פ שלא כתב דכיון שהנהיגו שררה זו בעצמן כל הכונס מבנותיהם לדעת כן היה כונס ומסכים להסכמתן מתוך חשיבותן.

#### 10. חידושי הרשב"א מסכת כתובות דף יב עמוד ב

בת כהן לישראל השתא בת ישראל לישראל עושין בת כהן לישראל דגרועי גרע מיבעיא, [1] וי"ל דאידי דתני בת ישראל לכהן תני נמי בת כהן לישראל.

#### 11. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף יב עמוד ב

לא מבעיא קאמר וכו'. וא"ת למה ליה למיתני בת כהן לישראל, [2] וי"ל דזו ואין צריך לומר זו קתני

#### 12. פסקי רי"ד מסכת כתובות דף יב עמוד ב

רבן גמל' ור' אלעז' אומ' נאמנת. פי' ואפי' לבעלה מותרת אם היה יש', דמאי דאמרן לעיל שהבעל נאמן לאוסרה עליו דוקא בבריא ובריא דאיהו אמי' פתח פתוח מצאתי, והיא אומרת לא כי אלא פתח סתום היה ומכחשא ליה התם בעל נאמן לאוסרה עליו דשווייתא אנפשיה חתיכה דאיסורא, אבל הכא דאיהי טענה בריא ובעל שמא, מותרת היא לו שהיא נאמנת בכל, בין ליטול כתובתה בין להיות מותרת לו.

#### 13. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף יב עמוד ב רדב"ז

וז"ל מרנא ורבנא הרב הגדול מהר"ר דוד בן אבי זמרה ז"ל רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן וכו' יש לדקדק מה ר"ל בזה הלשון של לא מפיה אנו חיינן ועוד שלא היל"ל אלא אינה נאמנת לקושיא הא' י"ל שמפני שיש לנו שעל ג' דברים העולם עומד

והא' מהם הוא על האמת וזו האשה אליבא דרבי יהושע אינה נאמנת ומש"ה אומר אין אנו חיינן אלא על האמת ולקושיא הב' י"ל שבזה הלשון הוא מתרץ אמאי לא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף לכך תני דאפילו היא טוענת ברי לא מפיה אנו חיינן מפני שהוא ברי גרוע ודוק ותשכח. ועוד אמר עד שתביא ראיה לדבריה להכחיש טעמו של ר"ג שאמר דמשום דאיכא מגו ראוי להאמינה וקאמר ר' יהושע עד שתביא ראיה לדבריה דמגו להוציא לא אמרינן ע"כ. ויש לי לומר דלכך קאמרי לא מפיה אנו חיינן משום דהיא גרמה מיתה לעולם בחלקלקות שפתייה ופתוייה ומאחר שהיא גרמה מיתה לעולם אין אנו חיינן אלא על הדין ועל התורה ועל האמת לכך אין להאמינה והיינו דלא קתני כי האי לישנא גבי איש כלל ואילו לטעמא דעל ג' דברים העולם עומד מה לי איש מה לי אשה.

#### 14. פני יהושע על כתובות - דף יב ע"ב

בתוספות בד"ה רב הונא ור' יהודה וכו'. תימה דרב יהודה גופיה וכו' וי"ל דהתם ברי גרוע וכו' אבל קשה דבעי למימר הכא וכו' עד סוף הדיבור. והניחו הדבר בקושיא אם לא שנאמר דהוה מצי למימר ולטעמיה. ולולי דבריהם היה נראה לי דהא דקאמרי רב הונא ור' יהודה ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא באומר מנה לי בידך דאיכא חזקה דאין אדם תובע אא"כ יש לו ואחזוקי אינן ברשיעא לא מחזקינן כדאיתא במסכת שבועות [מ"ו ע"ב] לענין שבועת היסט אלא דהתם איכא חזקה כנגדה דאין אדם מעיז פניו משא"כ הכא שהלה טוען שמא מש"ה התובע נאמן דמהיכי תיתי נחזיקנו ברשע ולפי"ז לא שייך הא מילתא בניזק אומר ברי ומזיק שמא דהתם בלא טענותיהם נולד מקום ספק כמ"ש שם התוספות במילתא דסומכוס וא"כ אף כשהניזק אומר ברי לא מהני דאנן אמרינן כי היכי דמספקא לדידן ה"נ מספקא ליה לדידיה ומה שטוען ברי איערומי קא מערים ובהכי לא הוי כגזלן דלא פרשי אינשי מספק ממונא כדאיתא ר"פ שנים אוחזין [ב"מ ו' ע"א] וזה לא שייך במנה לי בידך שאין הספק אלא עפ"י טענותיהם ולפי"ז ה"נ במשארסתני נאנסתי נמי הוי דומיא דמנה לי בידך כיון שהיא יודעת האמת וליכא למימר דמספקא לה א"כ מסתמא קושטא קאמרה דלא חשדינן לה במשקרת ובגזלנות, כן נראה לי ואי תיקשי מההיא דבעינן סימנין במוצא אבידה י"ל דהתם נמי לא משמע ליה גזלן בהכי אף אם משקר משום דמורה היתר ואמר חבראי לאו מידי חסר בה כדאיתא בריש פ"ק דמציעא [ב' ע"ב] כה"ג, כן נראה לי ודוק וצ"ע:

#### 15. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף ט/א

(כו) מיהו עיקר דבר זה דאיכא למאן דאמר דמהני ברי אפילו להוציא צ"ע מנ"ל הא, ומה כוחו של בע"ד להוציא בטענה גרידא בלא ראיה, ובמאי עדיף בע"ד בטענתו יותר מאחר, שאין ע"א קם לממון וע"כ אין זה מדין נאמנות, דא"א שיהא בע"ד נאמן יותר מאחר שאינו בע"ד, אלא מדין טענה שזוכה בטענתו כיון שחבירו אינו טוען כלום...

#### 16. שערים מצויינים בהלכה

כו'. צ"ע הרי אמרינן בב"ק (כו): דאין הולכין בממון אחר הרוב, ופרש"י אלא אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה, וקי"ל בב"ק (מו). זה כלל גדול המוציא מחבירו עליו הראיה, וא"כ כש"כ דאין הולכין בתר חזקה, דרובא עדיף מחזקה, כדאיתא בכ"מ בש"ס. ואפשר לומר עפ"י הגמרא דלקמן (טז). דרוב נשים בתולות נישאות, וא"כ כש"כ דבתולות נארסות, וא"כ יש כאן רוב וחזקה, וגם טענת ברי, משא"כ טענתו הוא טענת שמא, אלא שיש לו חזקת ממון לבר. שוב ראיתי שכ"כ בתוס' ישנים שם על התוס' (ד"ה כיון).

#### 17. פני יהושע על כתובות - דף יב ע"ב

בגמרא איתמר מנה לי בידך וכו' רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף. קשיא לי א"כ אמאי איצטריך קרא לאהדורי אבידה בסימנין וכתיב נמי עד דרוש אחיך אותו דרשהו אם הוא רמאי [ב"מ כ"ז ע"ב] ותיפוק ליה דבלא"ה מהדרינן אפילו בלא סימנין אלא בטביעת עין כיון שטוען ברי ואין אדם מכחישו בברי והמוצא טוען שמא. ותו הא לית ליה למוצא חזקת ממון (כמ"ש התוס') [כמו שכתבתי בתוספות] סוף פ"ק דמציעא [כ' ע"ב ד"ה דאיסורא] ולשיטת התוספות דמחלקין בין היכא שהברי טוב והשמא גרוע אתי שפיר ועיין בסמוך. מיהו לשיטת הרמב"ם וסייעתו דלא מחלקי בכך קשה. ויש ליישב דשאני התם לענין מציאה דהמוצא מצי למימר דלאו ממנו נפל אלא מרובא דעלמא ואע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב היינו להוציא מן המוחזק דוקא משא"כ הכא דלא הוחזק. ועוד דלמ"ד ברי ושמא ברי עדיף ס"ל נמי דהולכין בממון אחר הרוב כמ"ש בכמה דוכתי בראיות ברורות בעזה"י:

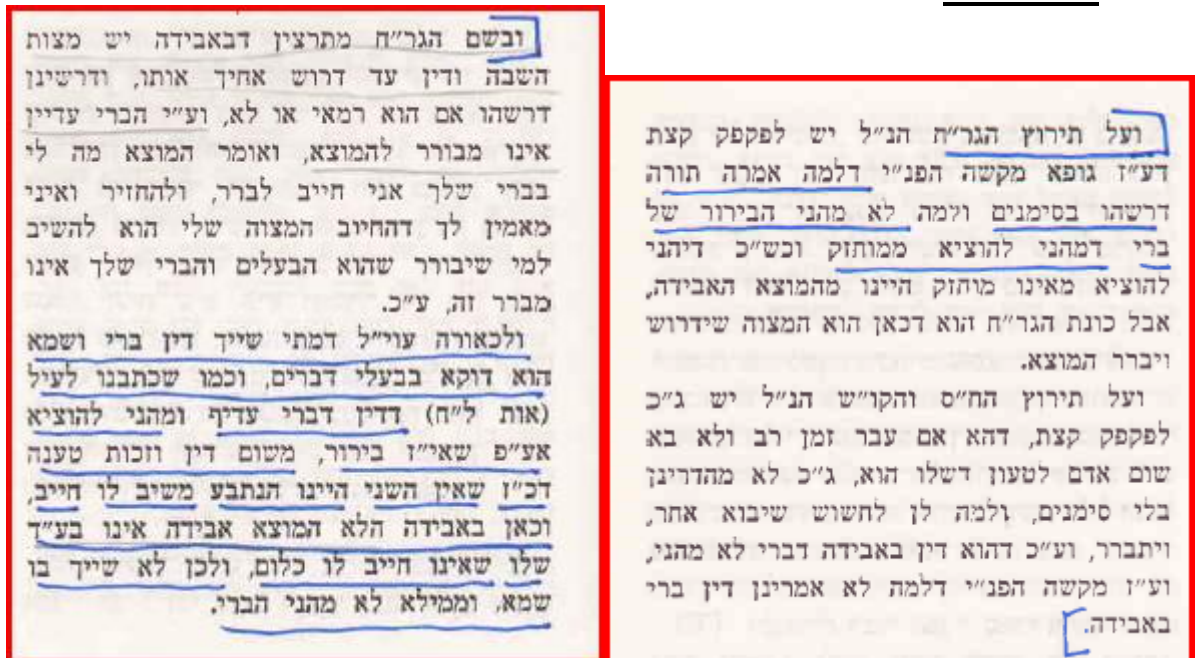
## 18. חתם סופר מסכת כתובות דף יב עמוד ב

ומה שתי' פני יהושע דתלינן ברובא דעלמא הוא תימה מאי שייך רובא הכא הא לא נפל אלא מאיש אחד מרובא דעלמא שהרי זה התובע כ"א מהם. וזה ה' שייך אי מספקינן אי מישראל ואי מגוי נפל נימא כיון דרובא דעלמא גוים ננהו נאמר שזה שאבד הוא פרוש מרובא דעלמא שהם גוים וכן כל כיוצא בזה - אבל הכא מה שייך לומר נגד זה הטוען ותובע בבירי. לומר לו שאינו שלו כ"א מרובא דעלמא אם לא יאמר שמא גוי אבד. ומה לא מיירי תורה כי בארץ ישראל קאי שאין לספק בגוים: [מהדות"ל]

## 19. שערי יושר שער ו פרק יד

רפד ועל פי זה יש לדון בכל מוצא אבידה אם בא אחד וטוען שהחפץ הוא שלו, והמוצא טוען שמא אינו שלך, ראוי להיות על פי כללי המשפטים של דיני ממונות, שיוציא הטוען ברי את החפץ מן המוצא, דאף שהתורה עשתה את המוצא לשומר, ואם יפשע בשמירתו חייב לשלם, ענין זה יועיל רק אם יטעון המוצא טענת ברי, אף שטוען בעד אחר, אבל כיון שהוא שומר ועומד במקום הבעלים הוי טענתו כטענת הבעלים עצמם, אבל בטוען שמא אינו שלך, לא שייך בזה לומר, שנחשיב כאילו אנו מוציאים מן הבעלים המוחזקים, דלפי טענתו הוי ספק בעיקר הדבר אם איכא בעלים אחרים בעולם חוץ מזה התובע, אלא הא דאין מחזירים אבידה רק בסימנים או עדים הוא מחמת מצות התורה והיה עמך עד דרוש אחיך אותו, שקבלו חז"ל דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי, בסימנים או בעדים, ועל פי זה מצות התורה בדין השבת אבידה שלא יחזיר רק ע"י בירור, וענין זה הוא דין המצוות לשמים כמו דיני האיסורים ולא מדיני המשפטים בדיני ממונות.

## 20. ספר סוכת דוד



## 21. גידולי שמואל מסכת כתובות דף יב עמוד א

וכתב תורע"א (אות ו') דלטעם הב' דנאמנת לר' גמליאל משום ברי וחזקת הגוף ולא ניחא ליה טעם הא' משום מיגו דמכ"ע משום דגם באמרה מוכ"ע אני תחתך לא מהימנא דאז לית לה מיגו והוי רק מיגו משום דהוי טענה מעולה סברי האי נמי דלאו מיגו היא ואמרו משום חזקה. ויש להוסיף דהני תרי טעמי נחלקו בהבנת המפרשים בנאמנות המיגו או ביש לו טענה דעדיפא מטענתו עכשיו מוכיח דטענתו עתה אמת, ולסברא זו מוכח גם ביש לו טענה מעולה הוי הוכחה על האמת בטענתו הפחותה והערת הרש"ש נימא איערומי קמערים סברי עכ"פ בצירוף ברי ושמא מהני, ולטעם הב' סברי כמבואר בש"ך יו"ד (סימן פ"ב כללי מיגו אות י') דאינו נאמן משום הוכחה ובירור אלא נותנין לו אותו הנאמנות שבידו אילו טען טענה האחרת ושייך רק אם בידו להאמינו בטענה האחרת ולא סגי בטענה מעולה לבד דאינו נאמן בה.

## 22. שו"ע חושן משפט - סימן עה

(ט) מנה לי בידך שהלוייתך או שהפקדתי בידך, והלה אומר: איני יודע אם הלוייתי או אם הפקדתי בידך, ישבע היסת שאינו יודע, ופטור. ואם בא לצאת ידי שמים, ישלם. ואפילו אם טען תחלה טענת ברי אין לך בידך, וכשחייבוהו לישבע היסת חזר וטען: איני יודע אם הלוייתי או אם הפקדתי אצלי, נשבע היסת שאינו יודע, ופטור. מנה לי בידך שהלוייתך או שהפקדתי בידך, והלה אומר: יודע אני שהלוייתי מנה או שהפקדתי אצלי ואיני יודע אם החזרתי לך אם לאו, חייב לשלם, ואין התובע צריך לישבע אפילו שבועת היסת. אבל אם רצה, החרים חרם סתם על כל מי שנוטל ממונו שלא כדין. (ואם חזר אחר כך ואמר: נזכרתי שפרעתך, נאמן בשבועה) (מרדכי פ"ק דכתובות משערי רב אלפס):